

01/2020

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Satu Nivalainen ja Sanna Tenhunen

Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat?

**Yrittäjien omat näkemykset ja
YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde**

Yrittäjien eläketurvan taso jää usein matalaksi, mikä heijastuu myös yrittäjän sosiaali-etuuksiin ja tulevaan työeläkkeeseen. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yrittäjien eläkevakuuttamisen tasoa kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä tarkastellaan käsitystä riittävän eläketurvan maksamisesta yrittäjien oman näkemyksen kautta. Toisaalta tarkastellaan ali- ja ylivakuuttamista yrittäjien eläkevakuutuksen pohjana olevan YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhteen avulla.

Tutkimuksessa keskitytään päätoimisiin yrittäjiin, joilla on aktiivista yritystoimintaa. Aineistona on Tilastokeskuksen vuoden 2017 Työvoimatutkimuksen yhteydessä kerätty Yrittäjyyden Ad hoc -moduuli, johon on yhdistetty tulotietoja Tilastokeskuksesta ja eläkkeen karttumiseen liittyviä tietoja Eläketurvakeskuksen rekistereistä. Aineisto koostuu 1 348 yrittäjästä, joiden YEL-työtulo vuonna 2017 oli vähintään 7 600 euroa ja joilla oli yrittäjän tuloja vähintään 3 000 euroa.

Yrittäjän tuloina huomioitiin sekä yrittäjän itselleen maksamat palkkatulot että yritystoiminnan verotettavat ansiotulot. Vuosittaisen vaihtelun tasaamiseksi tuloina käytettiin kolmen vuoden tulojen keskiarvoa. Eläkevakuutuksen tasoa tarkasteltiin aikaisempaa monipuolisemmin yrittäjään, yritykseen, työmotivaatioon, taloudelliseen tilanteeseen ja eläkevakuutukseen liittyvien sekä asuinalueeseen pureutuvien taustatekijöiden suhteen.

Monella yrittäjällä YEL-työtulo jää matalaksi, puolella alle 80 prosenttiin toteutuneista tuloista

Yrittäjän eläketurvan tason määrittävä YEL-työtulo oli vuonna 2017 keskimäärin 25 600 euroa. Matalia YEL-työtuloja on kuitenkin paljon. Joka neljännellä yrittäjällä YEL-työtulo jäi alle 12 600 euron ja puolella yrittäjistä YEL-työtulo oli korkeintaan 20 600 euroa. Vastaavasti joukossa on myös korkeampia YEL-työtuloja. Korkein neljännes oli vähintään 32 800 euron tasolla ja joka kymmenennellä yrittäjällä YEL-työtulo ylitti 49 700 euroa.

Keskimäärin yrittäjän tulot olivat noin 33 000 euroa, mediaani 28 500 euroa. Joka kymmenennellä yrittäjällä keskimääräinen yrittäjän tulo jäi kuitenkin korkeintaan noin 11 000 euroon. Jakauman korkeammassa päässä joka kymmenes yrittäjä ylsi vajaan 59 000 euron keskimääräisiin vuosituloihin.

YEL-työtulon ja toteutuneiden yrittäjän tulojen suhteella voidaan tarkastella ali- ja ylivakuuttamista. Puolella yrittäjistä YEL-työtulo on alle 80 prosenttia, neljänneksellä vain vajaa 50 prosenttia toteutuneista tuloista. Yrittäjien joukossa on myös korkeita, ylivakuuttamisesta kertovia suhdelukuja. Kolmanneksella yrittäjistä YEL-työtulo on suurempi kuin heidän toteutuneet tulonsa. Keskiarvolla mitaten yrittäjien YEL-työtulo vastasi toteutuneita tuloja. Joukossa on muutamia erittäin korkeita suhdelukuja, jotka nostavat keskiarvoa.

YEL-työtulon ja yrittäjän toteutuneiden tulojen suhdeluvut olivat keskimääräistä korkeammat naisilla, yli 50-vuotiailla, pienituloisilla ja pitkän yrittäjätöiden tehneillä yrittäjillä. Suhdeluvut olivat keskimääräistä korkeampia myös kaupan ja kuljetuksen alalla työskentelevillä yrittäjillä sekä yrittäjillä, joilla oli myös palkansaajauraa. Korkean suhdeluvun taustalla naisilla ja pienituloisilla yrittäjillä oli matalat yrittäjän tulot, muissa ryhmissä korkeammaksi asetettu YEL-työtulo.

Eniten matalia, alivakuuttamiseen viittavia suhdelukuja oli alle 50-vuotiailla yrittäjillä, yli 50-tuntista työviikkoa tekevillä, suurituloisilla, töidensä määrän liian suureksi arvioivilla sekä yrittäjillä, joilla ei ollut kertynyt uraa palkansaajana. Matalan suhdeluvun taustalla alle 40-vuotiailla yrittäjillä ja yrittäjillä, joille ei ole kertynyt palkansaajaeläkettä, olivat alhaiset YEL-työtulot. Muissa ryhmissä matalaan suhdeluun vaikutti se, että vaikka heidän YEL-työtulonsa olivat korkeita, heidän tulonsa olivat selvästi vielä YEL-työtuloja korkeammat.

Yli puolet yrittäjistä kokee maksavansa itselleen riittävästi eläketurvaa, mutta kolme viidestä alivakuuttaa tulojensa perusteella

Tutkimuksen mukaan osalla yrittäjistä eläkevakuuttamisen taso jää matalaksi. Yrittäjistä yli puolet, 57 prosenttia, koki, että he maksavat itselleen riittävää eläketurvaa. Toisin sanottuna reilu 40 prosenttia koki, että he eivät maksa riittävää eläketurvaa. Tuloihin perustuvan mittarin näkökulmasta YEL-työtulo jäi matalaksi vielä useammin. Tutkimuksessa alivakuuttamisen rajana pidettiin sitä, jos YEL-työtulo on vähintään kymmenen prosenttia tai 2 400 euroa pienempi kuin yrittäjän vuositulot. Yrittäjis-

tä kolme viidestä (58 prosenttia) alivakuutti itsensä tämän mittarin perusteella. Päinvastainen, ylivakuuttamiseksi tulkittu tilanne, jossa YEL-työtulo ylitti yrittäjän vuositulo vähintään kymmenellä prosentilla tai 2 400 eurolla, oli joka neljännellä yrittäjällä.

Kyselyssä käsiteltiin myös yrittäjien ilmoittamia syitä sille, miksi ei maksa itselleen riittävää eläketurvaa. Yleisin syy riittämättömän eläketurvan maksamiselle oli se, että ei ole varaa maksaa suurempaa vakuutusmaksua. Kaksi kolmesta yrittäjästä oli tätä mieltä. Seuraavaksi yleisimmät syyt liittyivät eläkejärjestelmään kohdistuvaan epäluottamukseen sekä työskentelyaikkeisiin. Noin puolet yrittäjistä valitsi syyksi riittämättömän eläketurvan maksamiselle epäilyksen, ettei kuitenkaan saisi riittävää eläkettä. Yhtä moni kertoi perusteeksi sen, että aikoo työskennellä eläkkeen rinnalla.

Yksinyrittäjät ja yrittäjät, joilla ei ole yhtiökumppaneita, sekä kokevat maksavansa riittämättömää eläketurvaa että alivakuuttavat

Tutkimuksessa tarkasteltiin mallituksen avulla yrittäjien ominaisuuksia erikseen niillä, jotka kokevat, että eivät maksa itselleen riittävää eläketurvaa ja niillä yrittäjillä, jotka tulojensa perusteella alivakuuttavat. Mallitarkasteluissa tietyt ominaisuudet nousivat esiin molemmissa tapauksissa.

Näkemyksiä siitä, että maksaa riittämättömää eläketurvaa ja tulojen mukaan alivakuuttaminen olivat yleisempiä yksinyrittäjillä ja ilman yhtiökumppania toimivilla yrittäjillä. Tämä tilanne oli yleisempi myös niillä yrittäjillä, joilla oli ollut liikaa töitä viimeisen vuoden aikana ja yritystoiminnassa oli ollut vaikeuksia ja suurimpana vaikeutena oli toimeentulon niukkuus.

Yrittäjillä, jotka kokivat maksavansa riittävästi eläketurvaa ja jotka eivät myöskään tulomittarin mukaan alivakuuttaneet, oli tyypillisesti yhtiökumppaneita, he olivat työnantajayrittäjiä ja tekivät alle 50 tunnin pituisia työviikkoja, töitä ei ollut liikaa ja heillä oli palkansaajauralta kertynyttä eläkettä. Muiden tekijöiden vakioinnin jälkeen sukupuoli ei vaikuttanut ali- ja ylivakuuttamisen yleisyyteen tai näkemykseen riittävän eläketurvan maksamisesta.

Alivakuuttaminen yleisempää nuorilla, heikosti koulutetuilla ja suurituloisilla yrittäjillä, ylivakuuttaminen taas vanhemmilla, korkeasti koulutetuilla ja pienituloisilla yrittäjillä

Tarkasteluissa nousi esiin myös tekijöitä, jotka vaikuttivat vain toiseen eläkevakuuttamisen tason mittareista. Riittämättömää eläketurvaa kokivat maksavansa muita useammin yrittäjät, joilla oli takana yrittäjäuraa vähintään 20 vuotta, joiden taloudellinen tilanne oli epävarma ja jotka asuivat Länsi- tai Pohjois-Suomessa. Nämä tekijät eivät kuitenkaan nousseet merkitseviksi selittäjiksi tulotiedoilla mitatulle alivakuuttamiselle.

Yrittäjän omasta näkemyksestä poiketen alivakuuttaminen tulomittarin perusteella oli yleisempää nuorilla ja perusasteen koulutuksen suorittaneilla. Ylivakuuttaminen oli puolestaan yleisempää vanhemmilla ja korkeasti koulutetuilla yrittäjillä. Yrittäjien tulot heijastuivat ali- ja ylivakuuttamiseen siten, että alivakuuttamisen yleisyys lisääntyi tulojen kasvaessa, kun taas pienituloisilla yrittäjillä ylivakuuttaminen oli yleisempää.

Yrittäjän oma näkemys riittävän eläketurvan maksusta ja tuloihin perustuva tilanne eivät aina käy käsi kädessä

Oma näkemys riittävän eläketurvan maksamisesta ja tulojen perusteella saatava kuva alivakuuttamisesta vastasivat toisiaan vain hieman yli puolella yrittäjistä. Lopuilla oma näkemys poikkesi tulojen perusteella saatavasta kuvasta. Yksi tekijä oman näkemyksen ja tulojen perusteella saadun kuvan erolle voi liittyä riittävän eläketurvan maksamista koskevan kysymyksen tulkintaan. Kysymyksen voidaan ajatella liittyvän siihen, onko eläketurva riittävällä tasolla tuloihin nähden. Toisaalta kysymyksen voidaan myös tulkita viittaavan siihen, takaako nykyisin maksettava eläketurvan taso riittävän toimeentulon eläkeaikana.

Vajaa kolmannes yrittäjistä koki sekä maksavansa riittämätöntä eläketurvaa että alivakuutti. Nämä yrittäjät olivat useammin yksinyrittäjiä, heillä ei ollut yhtiökumppaneita, ja heillä oli korkeammat tulot. Tämän ryhmän yrittäjille oli ominaista myös alle 50 vuoden ikä, yli 20 vuoden yrittäjäura sekä taloudelliseen tilanteeseen liittyvät huolet. He kokivat myös useammin edellisen vuoden työmäärän liian suureksi ja yritystoiminnassa vaikeutena toimeentulon niukkuuden.

Noin 30 prosenttia koki maksavansa riittävästi eläketurvaa eikä myöskään alivakuuttanut. Tyypillisesti nämä yrittäjät olivat yli 50-vuotiaita, työnantajayrittäjiä, heillä oli korkea-asteen koulutus, ja heillä oli yhtiökumppaneita. Tähän ryhmään kuuluvilla yrittäjillä oli tyypillisesti pienet tulot, mutta taloudellinen tilanne yrittäjänä oli vakaa ja turvattu. Heille oli useammin myös kertynyt palkansaajaeläkettä ja he kokivat, ettei töitä ollut liikaa.

Yli 40 prosentilla yrittäjistä oma näkemys eläketurvan riittävydestä ja tulotietojen antama kuva alivakuuttamisesta eivät olleet yhteneväiset. Vajaa kolmannes yrittäjistä kuului ryhmään, jossa koettiin, että eläketurvaa maksetaan riittävästi, mutta tulomittari viittasi alivakuuttamiseen. Tälle ryhmälle tyypillistä oli matalampi koulutustaso, alle 30 vuoden yrittäjäura ja yrittäjäksi omasta halusta ryhtyminen. Ryhmän yrittäjillä oli useammin myös suuremmat tulot ja he kokivat taloudellisen tilanteensa yrittäjänä vakaaksi ja turvatuksi. Hyvä taloudellinen tilanne voi osin selittää sitä, että karttuvan eläkkeen katsotaan olevan riittävä, vaikka eläketurvan taustalla oleva YEL-työtulo jääkin yrittäjän tuloja pienemmäksi.

Joka seitsemäs yrittäjistä koki maksavansa riittämätöntä eläketurvaa, vaikka ei todellisuudessa alivakuuttanut. Nämä yrittäjät olivat useammin naisia, yksinyrittäjiä, heillä oli matalammat tulot, ja he asuivat Pohjois-Suomessa. Myös tässä ryhmässä taloudellinen tilanne voi selittää ristiriitaa mittareiden välillä. Pienten tulojen vuoksi ehkä koetaan, että karttuva eläketurva ei ole riittävä, vaikka YEL-työtulo vastaakin yrittäjän tuloja.

Päätelmiä

Yrittäjän tulojen käyttö ali- tai ylivakuuttamisen mittarina ei ole ongelmaton, mutta se antaa yhden näkökulman yrittäjien eläketurvan tason tarkasteluun. Tulosten pohjalta näyttää siltä, että tietoa YEL-vakuutuksesta olisi hyvä lisätä erityisesti matalasti koulutettujen ja nuorten yrittäjien keskuudessa. Tietoa tulisi kohdentaa myös yksinyrittäjille ja ilman yhtiökumppaneita toimiville yrittäjille. Näillä ryhmillä YEL-työtulo jää useammin toteutuneita tuloja matalammaksi. Tosin näihin ryhmiin kuuluvat, lukuun ottamatta matalasti koulutettuja, tiedostavat oman tilanteensa varsin hyvin siinä mielessä, että he omankin näkemyksenä mukaan maksavat liian vähäistä eläketurvaa. Välttämättä alivakuuttamisen yleisyys näissä ryhmissä ei siis johdu tiedon puutteesta. Matalasti koulutetut sen sijaan kokevat maksavansa riittävää eläketurvaa, vaikka tuloihin perustuvan mittarin perusteella he alivakuuttavat, eli heillä on väärä käsitys oman eläkevakuuttamisensa tasosta.

www.julkari.fi > [Eläketurvakeskus](#) > [Julkaisut](#) > [Hae julkaisun nimellä]

ISBN 978-951-691-304-2 (PDF)

ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> [julkaisut](#)